

VII. ISTE'MOL BOZORI

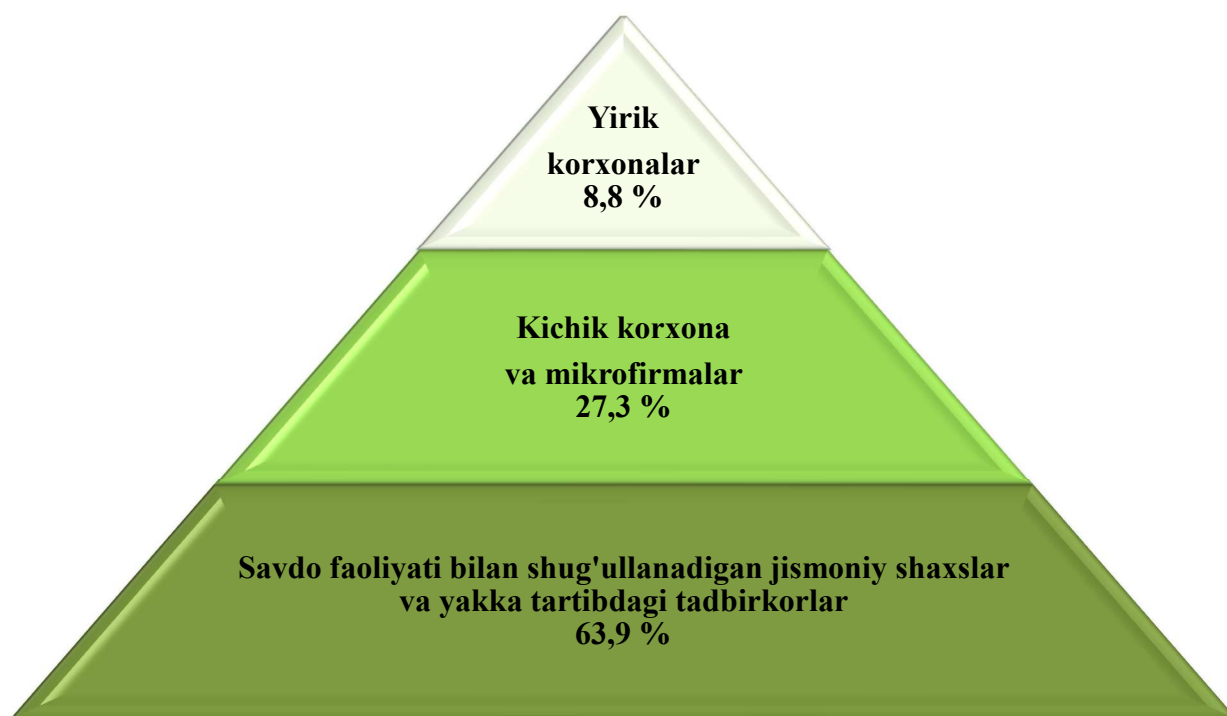
Chakana savdo aylanmasi – savdo sohasida yakuniy iste'mol uchun aholiga tovarlarni donalab yoki ko'p bo'lmagan miqdorlarda naqd pulga (bank kartalari orqali) sotishni nazarda tutuvchi faoliyat.

Yirik korxonalarining chakana savdo tovar aylanmasi 27,6 foizga ko'payib, 1 197,5 mlrd. so'mni va umumiy chakana savdo tovar aylanmasidagi ulushi 8,8 foizni tashkil qildi.

Kichik korxonalar va mikrofirmalarning tovar aylanmasi 4,5 foizga o'sib, 3 718,1 mlrd. so'mga etdi, umumiy chakana savdo tovar aylanmasidagi ulushi esa 27,3 foizni tashkil qildi.

Umumiy tovar aylanmasi hajmining 8 718,5 mlrd. so'm yakka tartibdagi tadbirkorlar va jismoniy shaxslarning hisobiga to'g'ri keldi 2023 yilning shu davriga nisbatan 7,6 foizga oshgan. Ushbu sektorning jami chakana savdo tovar aylanmasi hajmidagi ulushi 63,9 foizga teng bo'ldi.

Chakana savdo tovar aylanmasi tarkibi
(2024 yil yanvar–sentabr)

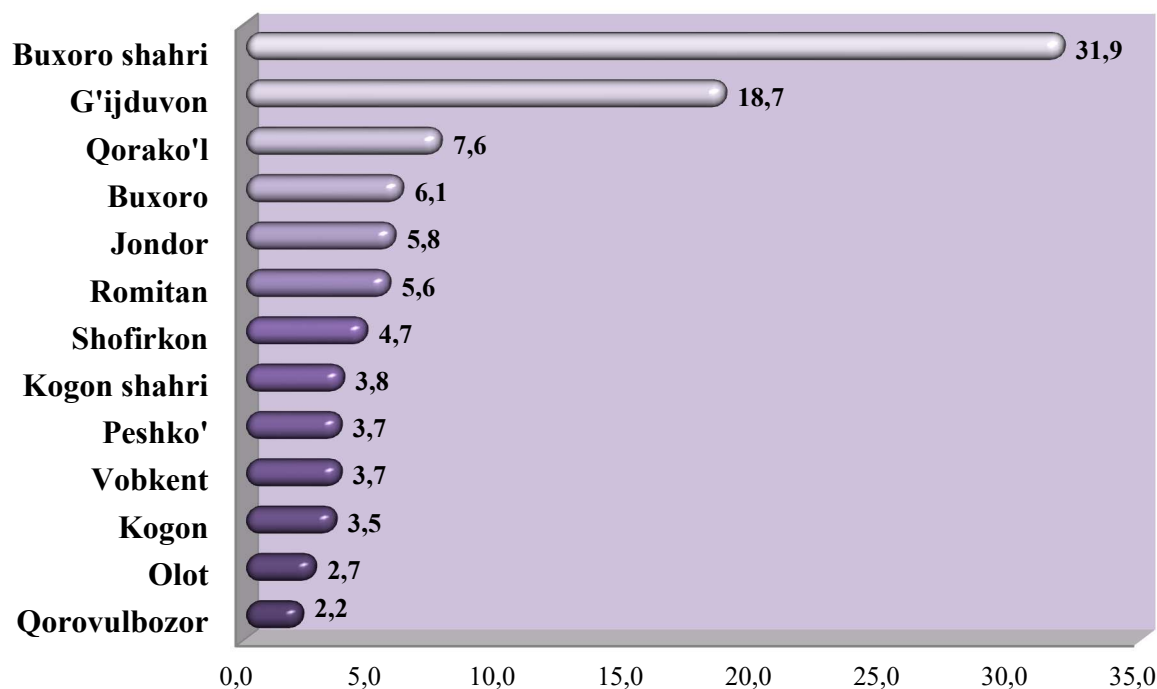

Chakana savdo - tovarlarni yetkazib berishda ishlab chiqaruvchilardan iste'molchilarga bo'lgan tovar harakati jarayonidagi xo'jalik aloqalarining so'nggi zanjiri bo'lib hisoblanadi. Chakana savdoda moddiy resurslar muomala jarayonidan jamoa, yakka xoldagi, shaxsiy iste'mol sohasiga o'tadi, ya'ni iste'molchilarning mulki bo'lib qoladi. Bu jarayon oldi-sotdi orqali amalga oshiriladi, chunki iste'molchilar o'zlariga zarur tovarlarni o'zlarining pul daraomadlariga almashishadi. Bunda ishlab chiqarish va muomala jarayonining yangi sikli uchun yangi imkoniyatlar navdo bo'ladi, chunki ushbu xolatda tovarlar nulga avlanadi.

Chakana savdo tovar aylanmasi umumiy hajmida eng katta ulush Buxoro shahri 31,9 foizni, G'ijduvon tumani 18,7 foizni, Qorako'l tumani 7,6 foizni, Buxoro tumani 6,1 foizni va Romitan tumani 5,6 foizni tashkil etgan bo'lsa, Olot tumani 2,7 foizni, Kogon tumani 3,5 foizni va Qorovulbozor tumani 2,2 foiz ulush bilan eng past ko'rsatkichni qayd etdi.

Hududlarning jami chakana tovar aylanmasidagi ulushi

2024 yil yanvar-sentabr, foiz hisobida

2024 yil yanvar-sentabr oylarida yirik korxonalarining chakana savdo tovar aylanmasi 27,6 foizga ko'paydi. O'z navbatida Buxoro shahri (148,3 foizni) va Buxoro (113,2 foizni) tumanlarida eng yuqori o'sish sur'atlari qayd etildi. Kogon shahri (65,6 foiz) va Romitan (82,3 foiz) tumanlarida past o'sish sur'atlari kuzatildi.

Yuqorida qayd etilgan tadbirkorlik subyektlari faoliyati natijasida, 2024-yilning yanvar-sentabr oylarida viloyatining chakana savdo tovar aylanmasi 14 359,3 mlrd. soʻmni tashkil etib, 2023- yilning yanvar-sentabr oylariga nisbatan 8,3 % ga yetdi.

Jumladan,yirik korxonalarining tovar aylanmasi 1 197,5 mlrd.soʻmni (oʻsish surʼati 127,6%),kichik biznes va xususiy tadbirkorlik subyektlarining tovar aylanmasi 12 985,1 mlrd. soʻmni (oʻsish surʼati 106,6 %), shundan uyushmagan savdo tovar aylanmasi 1 745,9 mlrd. soʻmni (oʻsish surʼati 116,1 %) tashkil etdi.

Chakana tovar aylanmasi hududlar kesimida
(avto savdosiz)

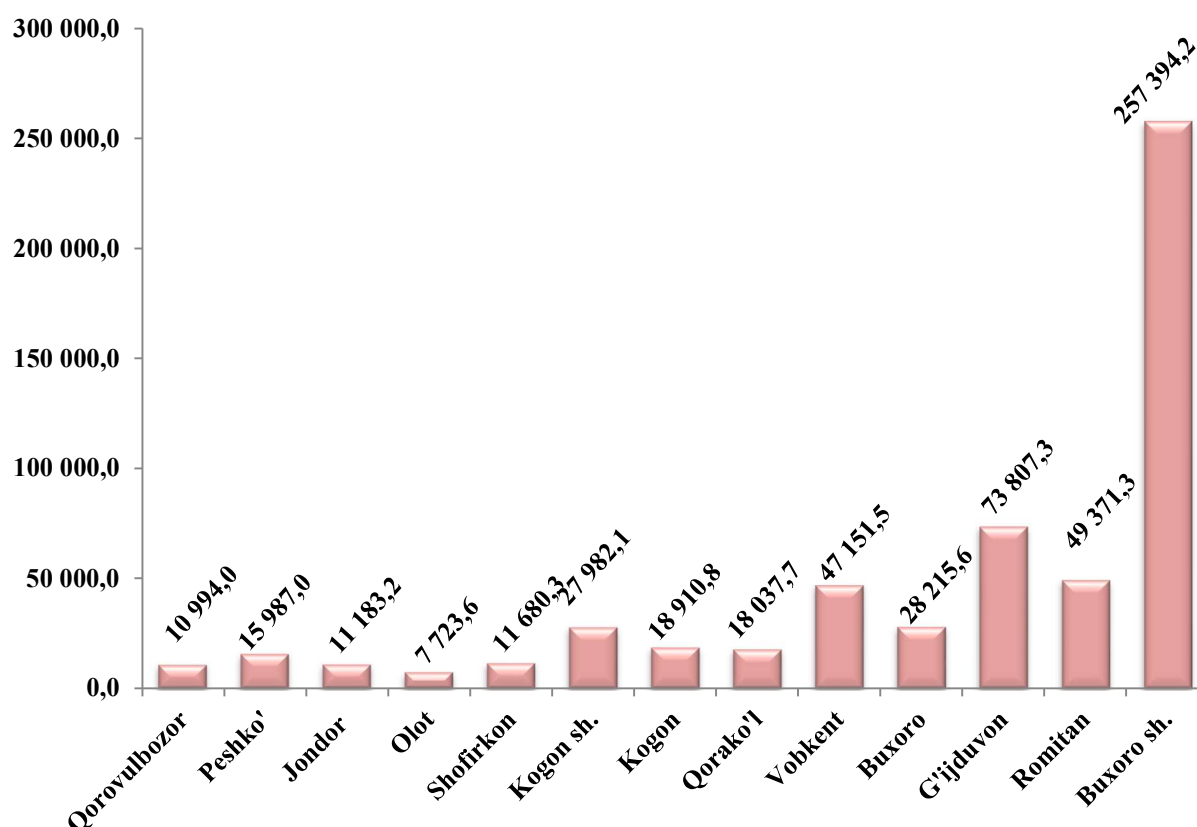
	<i>Jami</i>		<i>Aholi jon boshiga</i>	
	<i>mlrd. soʻm</i>	<i>2023 yil yanvar-sentabrga nisbatan, foizda</i>	<i>ming soʻm</i>	<i>2023 yil yanvar-sentabrga nisbatan, foizda</i>
Viloyat boʻyicha	14 359,3	108,3	6 983,4	106,5
Buxoro sh.	4 351,4	110,4	14 661,2	108,2
Kogon sh.	520,9	105,8	8 013,8	104,3
<i>tumanlar</i>				
Buxoro	832,9	112,5	4 637,5	110,3
Vobkent	501,0	109,7	3 349,2	107,6
Jondor	785,2	105,2	4 208,0	103,4
Kogon	482,2	108,1	5 660,1	105,9
Olot	363,8	107,9	3 468,0	106,4
Peshkoʻ	508,8	107,4	3 854,9	105,5
Romitan	761,0	107,0	5 003,2	105,4
Shofirkon	635,2	106,8	3 394,8	105,7
Qorakoʻl	1 041,7	105,4	6 031,6	104,0
Qorovulbozor	294,9	105,7	14 670,8	103,6
Gʻijduvon	2 555,2	106,8	7 874,4	105,0

Chakana savdo tovar aylanmasi (avto savdosiz) aholi jon boshiga 6,5 foizga ko'payib, 6 983,4 ming so'mni tashkil etdi (2023 yil yanvar-sentabr oylarida 6 177,5 ming so'mni tashkil qilgan edi). O'rtacha jon boshiga tovar aylanmasining eng yuqori ko'rsatkichlarni Buxoro shahri (14 661,2 ming so'm), Qorovulbozor tumani (14 670,8 ming so'm) va G'ijduvon (7 874,4 ming so'm), eng past ko'rsatkichlarni esa Vobkent tumanida (3 349,2 ming so'm), Peshko' tumanida (3 854,9 ming so'm) va Shofirkon tumanida (3 394,8 ming so'm) qayd etdi.

UMUMIY OVQATLANISH KORXONALARI SAVDO AYLANMASI

2024- yil 1- oktabr holatiga umumiy ovqatlanish sohasida faoliyat yuritayotgan tijorat korxonalarini soni 1 850 tani tashkil etib, shundan, faoliyat ko'rsatayotgan yirik korxonalar soni 6 tani, kichik korxonalar va mikrofirmalar soni 1 844 tani tashkil qildi.

Umumiy ovqatlanish tovar aylanmasi, (mln.so'mda)

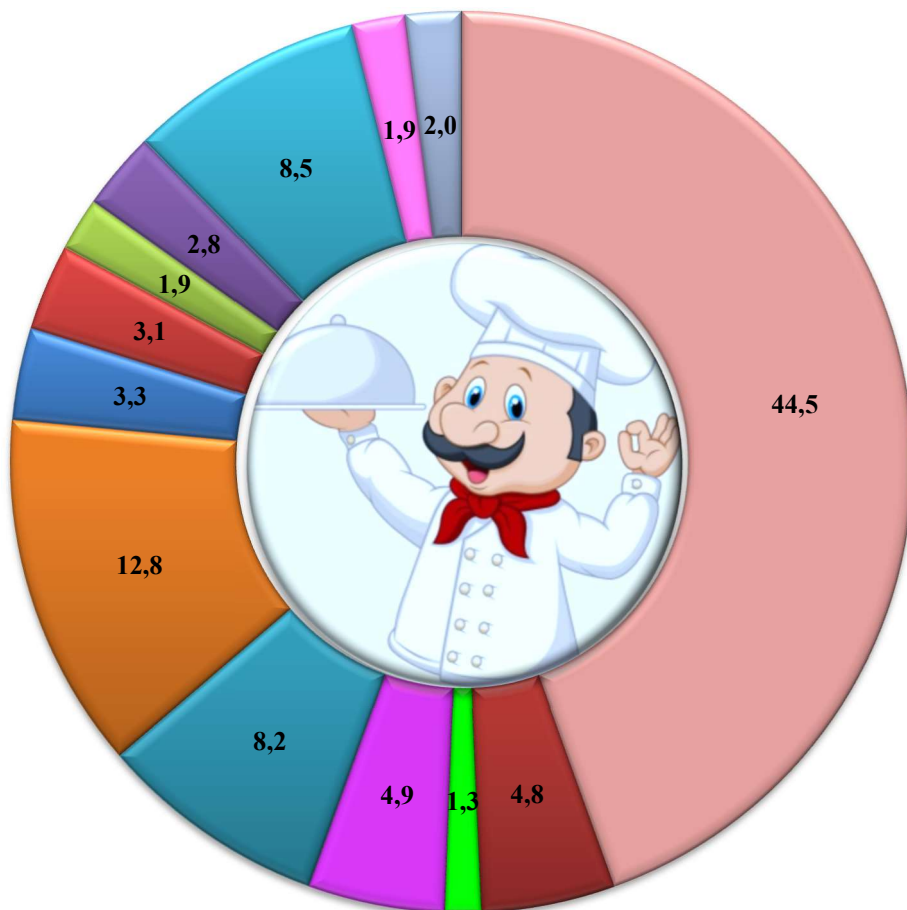

2024- yilning yanvar-sentabr oylarida ovqatlanish korxonalarining savdo aylanmasi 6 630,8 mlrd. soʻmga yetdi. 2023- yilning mos davriga nisbatan 13,1 % ga oshdi. Bunda savdo aylanmasining 88,0 % ulushi kichik biznes va xususiy tadbirkorlik subyektlari hissasiga toʻgʻri keldi.

	Jami mlrd. soʻm	2023- yil yanvar- sentabr oylariga nisbatan, foizda
Buxoro viloyati	6 630,8	113,1
Buxoro shahri	257,4	104,0
Kogon shahri	28,0	137,2
<i>tumanlar:</i>		
Buxoro	28,2	116,0
Vobkent	47,2	120,9
Jondor	11,2	93,3
Kogon	18,9	129,6
Olot	7,7	104,5
Peshkoʻ	16,0	86,5
Romitan	49,4	119,4
Shofirkon	11,7	91,4
Qorakoʻl	18,0	101,4
Qorovulbozor	11,0	92,5
Gʻijduvon	73,8	108,2

2024 yil yanvar-sentabr oylarida umumiy ovqatlanish savdo tovar aylanmasida eng yuqori oʻsish surʼatlari Kogon shahri (137,2 foizni), Kogon (129,6 foizni) va Vobkent (120,9 foizni) tumanlarida qayd etilgan boʻlsa, eng past oʻsish surʼatlari Peshkoʻ tumani (86,5 foiz) va Shofirkon (91,4 foiz) da kuzatildi.

Hududlarning umumiy ovqatlanishdagi ulushi, foizda

■ Buxoro sh.	■ Kogon sh.	■ Olot	■ Buxoro	■ Vobkent
■ G'ijduvon	■ Kogon	■ Qorako'l	■ Qorovulbozor	■ Peshko'
■ Romitan	■ Jondor	■ Shofirkon		

Ovqatlanish tashkilotlari tovar aylanmasi aholi jon boshiga 3 224,8 ming soʻmni tashkil etdi. Oʻrtacha jon boshiga tovar aylanmasining eng yuqori koʻrsatkichlari Buxoro shahri (867,2 ming soʻm) va Qorovulbozor tumani (547,0 ming soʻm) kuzatildi.

ULGURJI SAVDO TOVAR AYLANMASI

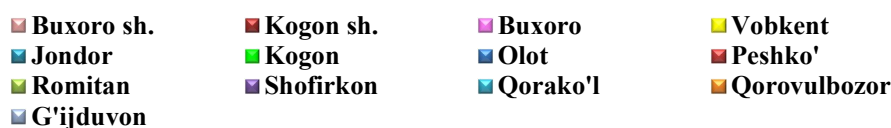
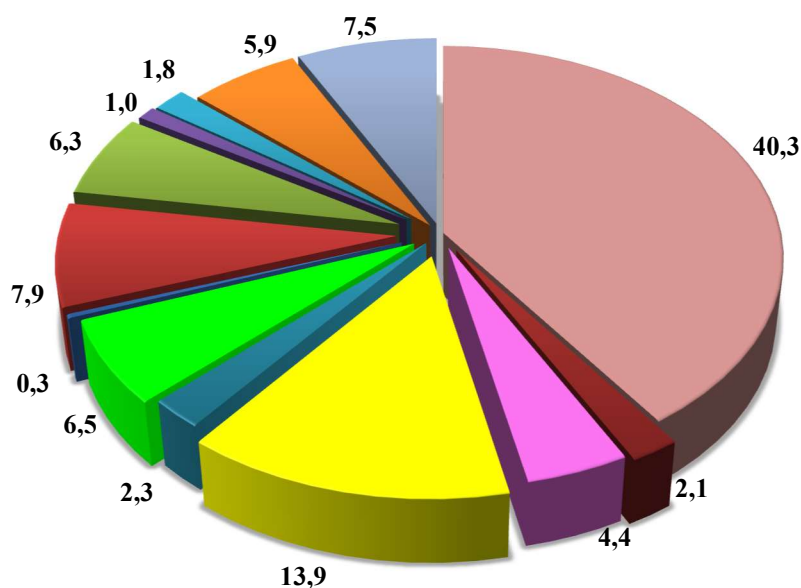
Ulgurji savdo tovar aylanmasi – qayta sotish maqsadida sotib olingan va tadbirkorlik faoliyatida foydalanish yoki o‘z foydalanishi (qayta ishlash) uchun uchinchi tomon tashkilotlari va yakka tartibdagi tadbirkorlarga o‘zgartirmagan holda jo‘natilgan tovarlarning ushbu tovarlar uchun haq to‘lanadigan yoki to‘lanmaganligidan qat’iy nazar qiymati.

2024 yil yanvar–sentabr oylarida ulgurji savdo tovar aylanmasi 11 600,7 mlrd. so‘mni yoki 2023 yilning shu davriga nisbatan 106,1 foizni tashkil qildi.

Umumiy ulgurji savdo tovar aylanmasida yirik korxonalarining ulgurji savdo tovar aylanmasi 96,4 foizni tashkil qildi, hajmi 3 502,8 mlrd. so‘mni tashkil etganini ko‘rish mumkin.

Xususan, ulgurji savdo tovar aylanmasi hajimda katta ulushga ega bo‘lgan Buxoro shahri (40,3 foiz), Vobkent tumani (13,9 foiz), Peshko‘ tumanida (7,9 foiz) tashkil etgan bo‘lsa, Olot tumani (0,3 foiz), Shofirkon tumanida (1,0 foiz) va Qorako‘l tumani (1,8 foiz) ulush bilan eng past ko‘rsatkichni qayd etdi.

Buxoro viloyati hududlarining ulgurji savdo tovar aylanmasidagi ulushi, foizda

Buxoro viloyatining ijtimoiy-iqtisodiy holati

Kichik korxonalar va mikrofirmalarning ulgurji savdo tovar aylanmasi 10,9 foizga oshib, 8 097,9 mlrd. soʻmga va umumiy ulgurji savdo tovar aylanmasidagi ulushi esa 69,8 foizni tashkil qildi.

Ulgurji savdo tovar aylanmasi hududlar kesimida

	<i>mlrd. soʻm</i>	<i>Jamiga nisbatan, foizda</i>	<i>2023 yil yanvar-sentabrga nisbatan, foizda</i>
Viloyat boʻyicha	11 600,7	100,0	106,1
Buxoro sh.	4 002,0	40,3	116,9
Kogon sh.	205,4	2,1	72,3
tumanlar			
Buxoro	436,6	4,4	103,7
Vobkent	1 376,4	13,9	132,5
Jondor	227,1	2,3	58,4
Kogon	647,3	6,5	93,9
Olot	25,4	0,3	117,1
Peshkoʻ	781,2	7,9	112,0
Romitan	622,3	6,3	97,7
Shofirkon	97,9	1,0	63,0
Qorakoʻl	175,5	1,8	78,1
Qorovulbozor	585,0	5,9	88,7
Gʻijduvon	748,2	7,5	96,3

Statistik ko'rsatkichlarga izohlar

Chakana savdo – savdo sohasida yakuniy iste'mol uchun aholiga tovarlarni donalab yoki ko'p bo'lmagan miqdorlarda naqd pulga sotishni nazarda tutuvchi faoliyat, ya'ni tovarlarni foydalanish sohasidan shaxsiy yoki umumiy iste'mol sohasiga o'tgan vaqtdagi harakatining yakuniy bosqichini ifodalaydi.

Chakana tovar aylanmasi – tovarlarni sotish tarmoqlaridan qat'i nazar, aholiga iste'mol tovarlarini naqd hisob-kitob asosida yoki plastik kartochkalari, kredit kartochkalari, banklarning hisob cheklari orqali (bu ham naqd hisob-kitob asosida sotish kabi hisobga olinadi) sotilgan qiymati.

Umumiy ovqatlanish – yuridik shaxslar tomonidan pazandachilik mahsulotlarini tayyorlashga, sotishga va iste'molini tashkil qilishga ixtisoslashtirilgan faoliyatni amalga oshirish.

Umumovqatlanish aylanmasi – joyida aholiga iste'mol uchun, shuningdek, turli kontingentdagi aholini ovqatlanishini tashkil qilish uchun tashkilot va yakka tadbirkorlarga o'zi ishlab chiqargan kulinariya mahsulotlarini (taom, kulinariya mahsulotlari va yarimfabrikatlar), shuningdek, kulinariya ishlovisiz sotib olingan tovarlarni (unli, qandolatli va non mahsulotlari) sotishdan tushgan tushumni ifodalaydi.

Tovar zaxiralari – chakana savdo korxonalarini balansida turgan va kelgusida sotish uchun mo'ljallangan tovarlar qoldig'i.

Tovar aylanmasining tovar tuzilmasi – umumiy savdoda nisbiy ko'rsatkich – jamiga nisbatan foiz hisobidagi solishtirma og'irlik (ulush) yordamida aks etadigan, umumiy tovar aylanmasi hajmidagi alohida tovar va tovar guruhlari o'rtasidagi nisbat, ya'ni tovar aylanmasi tarkibi.

Ulgurji savdo – tijorat maqsadlarida yoki o'zining ishlab chiqarish-xo'jalik ehtiyojlariga foydalanish uchun, xarid qilingan tovarlarni naqd pulsiz hisob-kitoblar shakli bo'yicha sotish.

Iste'mol tovarlari – yakuniy iste'molga (oilaviy yoki shaxsiy) qaratilgan, bevosita inson ehtiyojini qondiradigan tovarlar va xizmatlar.

Texnik-ishlab chiqarishga mo'ljallangan mahsulotlar – ishlab chiqarish iste'moli uchun mo'ljallangan mahsulot: xomashyo, materiallar, yoqilg'i, butlovchi instrumentlar, mashinalar, ehtiyot qismlar, yarimfabrikatlar va boshqalarni o'z ichiga oladi.

Ulgurji savdo tovar aylanmasi – tuzilgan shartnomalar bo'yicha tijorat maqsadlarida (kelajakda qayta ishlash yoki sotish) yoki o'zining ishlab chiqarish ehtiyojlari uchun naqd pulsiz hisob-kitob shaklida tovarlar sotishdan tushumni ifodalaydi.